

nim i političkim nijansama i uticajima bez kojih nema dubljih saznanja autorovog predmeta istraživanja.

Knjiga *Ministarstvo finansija Kraljevine Jugoslavije 1918–1941.* u određenim segmentima i kompleksnošću sagledavanja ekonomskih odlika prostora Kraljevine Jugoslavije predstavlja novinu, kada se uzme u obzir da su u ranijoj praksi ekonomista i najvećeg broja istoričara radovi najčešće bili ekonomske sinteze ili su se odnosili na izolovano istraživanje ekonomskih sadržaja. Složeni ekonomski odnosi u Kraljevini Jugoslaviji izloženi su pitkim i jednostavnim rečnikom, a očita je namera autora da izbegne pružanje čisto statističkih podataka kroz štur ekonomsku terminologiju. Obrada ove tematike u mnogim segmentima politički je aktuelna, ali je vidljiv trud autora da pri analizi izvora ostane što objektivniji, stavljajući ih u istorijski kontekst, sa istorijskim tumačenjima bez kojih je nemoguće zamisliti ozbiljnu historiografiju i napisati delo koje će težiti istorijskoj istini.

Knjiga dr Ivana M. Becića ne predstavlja isključivo ekonomsku istoriju države poput Kraljevine Jugoslavije, već ima još jednu dimenziju, budući da istorija privrede, celine poput države, predstavlja i istorijat postojanja nacija u toj državi, istoriju Jugoslovena. Kao neodvojiv deo istorije Jugoslavije, sadrži i istoriju običnog i malog čoveka koji se u državnoj zajednici bori da opstane ili napreduje u materijalnom pogledu i time nesvesno oblikuje i ekonomsku sliku zemlje u kojoj živi. Time je autor uspeo da ostvari vezu između mikro i makro istorije na širokom prostoru proučavanja ekonomije jedne kompleksne državne zajednice kakva je bila država Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevina Jugoslavija.

Da li je stvaranje ove države imalo ekonomsko opravdanje, odnosno da li je ekonomsko stanje u državi bilo možda i najvažniji faktor koji je uticao na njen krah, nameće se kao jedno od brojnih pitanja koje ova knjiga otvara budućim istraživačima i čitaocima.

Slađana Zdravković

Bojan B. Dimitrijević, *THE ROYALIST RESISTANCE IN THE NORTHWESTERN SERBIA 1941–1944*, Institut za savremenu istoriju, Beograd 2012, str. 260

Pred nama je novi prilog Bojana B. Dimitrijevića o istoriji Srbije u Drugom svetskom ratu. To je studija o rojalističkom pokretu generala D. Mihailovića u severozapadnoj Srbiji. Reč je o gerilskim vojnim formacijama koje su nastale posle sloma Kraljevine Jugoslavije i razvile se u vremenu ustanka 1941. godine. Oblast naznačena u naslovu je zbog epicentra ustanka i razvoja ravnogorske organizacije reprezentativna kao uzorak za proučavanje i razumevanje ustaničke organizacije, pokreta otpora i građanskog rata pod okupacijom.

Aprilski rat 1941. odneo je sa političke i istorijske scene Kraljevini Jugoslaviju, njenu vojsku, ali ne i pojedince koji su u grupama i po delovima nastavili da se bore kao pripadnici Jugoslovenske vojske u Otadžbini. Autor je u početnim i završnim poglavljima knjige izabrao hronološki način izlaganja materije pre svega zato što je hronologija bitna za razumevanje događaja na terenu na kome je počeo ustanak u jesen 1941, odnosno posle završnih borbi u Srbiji 1944. Centralna poglavlja, međutim, složena su na način da ilustruju rat posmatran kroz upečatljive analize života pod okupacijom, fenome-

na otpora i kolaboracije, izgleda i naoružanja, mesta i uloge žena u okupiranoj Srbiji tokom rata. Ovo je istoriografska knjiga koja govori u suštini modernim jezikom, pomerajući uobičajenu sliku sa vojne istorije na sveobuhvatno sagledavanje procesa u toku rata na velikom području Srbije. Ne možemo da se otmemo utisku, sa celinom pogleda na srpsko društvo pod okupacijom.

Autor daje preciznu sliku o nastanku, organizaciji, naoružanju i dislokaciji ovih formacija na prostoru nekoliko okruga severozapadne Srbije. Izvedena je rekonstrukcija organizacije i strukture tih snaga, a data i detaljna analiza njihovog naoružanja i opreme. Posebna važnost se posvećuje ulozi ovih snaga u borbi protiv okupatora, a naročito protiv organa Nedićeve vlade 1943–1944. godine. Iz studije se takođe vidi odnos nemačkih okupatorskih vojnih i policijskih vlasti prema ovim formacijama, a autor daje i osnovne informacije o drugim oružanim snagama u Srbiji u tom periodu. Značajan deo posvećen je učešću ravnogorskih snaga u završnim događajima rata u Srbiji jeseni 1944, kao i činjenici da je deo ovih snaga prošao golgotni put kroz Bosnu 1944/45. Potom i posle zarobljavanja od novih komunističkih vlasti, koje su ih zatim likvidirale u istočnoj Bosni. Ovo je naročito značajno kada se ima u vidu aktuelan rad vladinih komisija za utvrđivanje broja i lokacije streljanih lica od strane novih vlasti 1944–1945. godine.

Posebnu novost u drugom delu donosi velika količina fotografija koje je sakupio autor u svom istraživanju. Smatram da je i ovo značajan doprinos ukupnom sagledavanju građanskog rata u Srbiji 1941–1944, jer mnoge fotografije javnost nije imala prilike da vidi do sada. Na ovaj način autor je korespon-

dirao, ali i značajno odmakao dalje, u odnosu na mnoge publicističke radove objavljene ranije u srpskoj emigraciji.

Veoma je značajno što je autor Bojan B. Dimitrijević ponudio naučnoj i široj javnosti ovaj materijal na uvid. Sa njim se na interesantan način otvara mogućnost za novo sagledavanje toka događaja koji su se odvijali u okupiranoj Srbiji 1941–1944. godine. Autor se na precizan naučni način odredio prema pitanju nivoa kolaboracije, zatim o tome kakvu su ulogu imale snage ravnogorskog pokreta u borbi protiv okupatora i Nedićeve vojne organizacije i partizanskog pokreta, kao i o njihovoj konačnoj sudbini maja 1945. Time je doprineo boljem sagledavanju i upoznavanju ovog perioda srpske i jugoslovenske istorije.

Da je reč o temi koja ima značajan čitalački krug kod nas a kao prevedeno delo još više u evropskim okvirima, svedoče mnogobrojni naslovi koji govore o različitim aspektima rata, života pod okupacijom, sukobima među pokretima otpora, problemom ustaničke aktivnosti i kolaboracije. Na ovom prostoru ima, kao i za mnogo drugih sličnih tema, dosta naslova koji govore o Ravnogorskom pokretu otpora u toku rata, ali za taj deo rata postoji manjak prevedenih novih saznanja. Ovaj prazan prostor popunjava nova monografija B. Dimitrijevića *The Royalist Resistance in the Northwestern Serbia 1941–1944*. Sama činjenica da je pisana na engleskom jeziku govori da korespondira sa aktuelnom politikom predstavljanja naučnih rezultata i evropskoj naučnoj javnosti.

Kosta Nikolić